

ساسانیان

با ضعیف شدن حکومت اشکانی، جنگ میان فرمانروایان محلی برای گرفتن سرزمین‌های یک‌دیگر شدت گرفت. یکی از این فرمانروایان محلی، اردشیر نوه‌ی ساسان بود که در فارس حکومت می‌کرد. اردشیر در جنگ با اشکانیان پیروز شد و به تدریج سراسر ایران را گرفت. آن‌گاه خود را شاه خواند و حکومتی را به وجود آورد که به نام جدّش، ساسانیان نامیده شد.

دین رسمی

پیش از حکومت ساسانیان، بیشتر مردم ایران، پیرو دین زردشتی بودند. اردشیر دین زردشتی را دین رسمی کشور اعلام کرد. سه پایه‌ی اصلی دین زردشتی عبارت‌اند از: پندارنیک، گفتار نیک و کردار نیک. کتاب مقدّس زردشتیان، اوستا نام دارد.

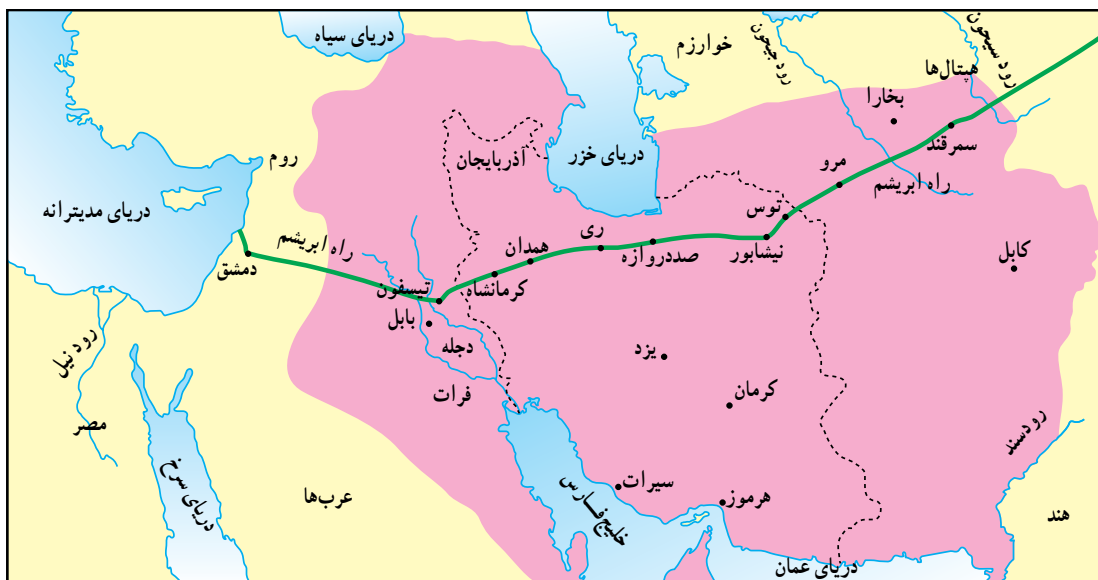
خسرو انوشیروان

یکی دیگر از پادشاهان ساسانی، خسرو انوشیروان بود. او بر سر مالکیت شهرهای مرزی چند بار با رومیان جنگ کرد و در همه‌ی جنگ‌ها آنان را شکست داد. در زمان خسرو انوشیروان، شهرهای بزرگی در ایران ساخته شد. تیسفون، پایتخت

ساسانیان، یکی از باشکوه‌ترین شهرهای آن زمان بود. خسرو انوشیروان هم چنین کاخ‌های باشکوهی برای خود ساخت که خرابه‌های یکی از آن‌ها به نام «طاق کسرا» هنوز پابرجاست. به دستور او دانشگاه بزرگی هم در جندی شاپور ساخته شد. در این شهر، دانش پزشکی رونق داشت و پزشکانی از ایران و دیگر کشورهای جهان در آن‌جا گرد آمده بودند.

طاق کسرا یا ایوان مداین از بناهای باشکوه دوره‌ی ساسانی است. در این دوره، ساختن ایوان در بناها رواج یافت.

قلمرو ساسانیان
 راه ابریشم
 قلمرو ایران کنونی

سکه‌ی زرین شاپور اول ساسانی

در زمان ساسانیان، معماری و سنگ تراشی پیشرفت بسیار کرد. در این دوره نیز چون گذشته، هنرمندان، کارهای مهم مانند پیروزی‌ها را به یادگار بر روی سنگ‌های بزرگ کوه‌ها نقش می‌کردند.

امپراتور روم در مقابل شاپور اول زانو زده و تسلیم شده است.

یکی از شاهان قدرتمند ساسانی، شاپور اول نام داشت. او توانست بر رومی‌ها پیروز شود و امپراتور روم را اسیر کند. شاپور بعد از این پیروزی، دستور داد صحنه‌ی تسلیم شدن امپراتور روم را بر بدنه‌ی کوهی در فارس (نقش رستم) حک کنند.

طبقات اجتماعی

در دوره‌ی ساسانیان، مردم به دو طبقه‌ی بزرگان و مردم معمولی تقسیم می‌شدند. اشراف، جنگاوران و روحانیان زردشتی در طبقه‌ی بزرگان بودند و شغل‌های مهم کشور در دست آن‌ها بود. کشاورزان، پیشه‌وران و کارگران جزء طبقه‌ی مردم معمولی بودند. آن‌ها کار می‌کردند و مالیات می‌پرداختند و در موقع جنگ، سپاه پیاده را تشکیل می‌دادند. آموزش خواندن و نوشتن، سوارکاری و تیراندازی مخصوص فرزندان بزرگان بود. مردم معمولی نمی‌توانستند به طبقه‌ی بزرگان وارد شوند.

گفت و گو در کلاس

به نظر شما در جنگ‌های طولانی ایران و روم، کدام گروه از مردم بیشتر آسیب می‌دیدند؟ چرا؟

پرسش

- ۱- اردشیر که بود و چه کرد؟
- ۲- سه پایه‌ی اصلی دین زردشتی پندار نیک، گفتار نیک و ..... است.
- ۳- در زمان ساسانیان، مردم ایران به چند طبقه تقسیم می‌شدند؟
- ۴- عبارت صحیح را با حرف (ص) و عبارت غلط را با حرف (غ) مشخص کنید.
  - اردشیر دین زردشتی را دین رسمی کشور کرد. ( )
  - پایتخت ساسانیان، شهر صد دروازه بود. ( )
  - طبقه‌ی بزرگان، مالیات می‌پرداختند و در موقع جنگ، سپاه پیاده را تشکیل می‌دادند. ( )

با راهنمایی معلم بگویید: هم‌اکنون خرابه‌های طاق کسرا در کدام کشور قرار دارد؟

طلوع خورشید اسلام در ایران

دعوت به اسلام

بعد از خسرو انوشیروان، خسرو پرویز به پادشاهی رسید. خسرو پرویز چند بار با رومیان جنگید. او ابتدا در این جنگ‌ها پیروز شد و قلمرو ایران را از غرب گسترش داد. پس، رومی‌ها به او پیشنهاد آشتی دادند اما او این پیشنهاد را نپذیرفت و به نظر سرداران سپاهش هم توجهی نکرد. در نتیجه، از رومیان شکست خورد و پا به فرار گذاشت. خسرو پرویز مردی خودخواه و خوش‌گذران بود و کاخ‌های زیادی برپا کرد. در آن زمان، پیامبر بزرگ اسلام، حضرت محمد (ص) نامه‌ای به خسرو پرویز نوشت و او را به اسلام دعوت کرد اما خسرو پرویز این دعوت را نپذیرفت و نامه‌ی پیامبر را پاره کرد.

ضعیف شدن ساسانیان

پس از خسرو پرویز، وضع کشور روز به روز بدتر شد. جنگ‌های طولانی ایران و روم حکومت ساسانی را ضعیف کرده بود. این جنگ‌ها هم خرج فراوانی داشت و هم موجب کشته شدن تعداد زیادی از سپاهیان ایران شده بود. حکومت ساسانی برای تأمین هزینه‌های جنگ، مالیات‌ها را پی‌درپی افزایش می‌داد و به این ترتیب، مردم روز به روز فقیرتر می‌شدند. شاهان ساسانی به خوش‌گذرانی مشغول بودند؛ در حالی که فقر و اختلاف طبقاتی مردم را به شدت آزار می‌داد.

نمونه‌ای از خط دوره‌ی ساسانی. این کتیبه به زبان پارسی میانه نوشته شده که ریشه‌ی زبان فارسی کنونی است.

در این زمان، اعراب مسلمان به قلمرو ایران حمله کردند. آن‌ها در چند ناحیه با ساسانیان جنگیدند و سپاه ساسانی را شکست دادند. سرانجام، مسلمانان شهر تیسفون، پایتخت ایران را فتح کردند و حکومت ساسانیان پس از چهارصد سال برچیده شد.

به نظر شما چرا سپاهیان ساسانی با وجود تعداد بیشتر و تجهیزات پیشرفته‌تر، از سپاه اسلام شکست خوردند؟ علل پیروزی مسلمانان چه بود؟

- ۱- چرا خسرو پرویز از رومی‌ها شکست خورد؟
- ۲- در اواخر حکومت ساسانیان، وضع کشور و مردم ایران چگونه بود؟
- ۳- چرا مردم ایران دین اسلام را پذیرفتند؟
- ۴- عبارت صحیح را با حرف (ص) و عبارت غلط را با حرف (غ) مشخص کنید.
- خسرو پرویز دعوت به اسلام را پذیرفت. ( )
- سپاهیان مسلمان، شهر تیسفون را فتح کردند. ( )
- ۵- در شکل زیر، نام سلسله‌هایی را که در ایران حکومت کرده‌اند، به ترتیب بنویسید.

